

ВИДАТНІ ДІЯЧІ ТА ВИЗНАЧНІ ПОДІЇ

УДК 821.161.2'06-92:929Рил

Іван Чиж,

голова Української консульативної ради експертів в інформаційній сфері,
заслужений журналіст України,
голова Комітету у Верховній Раді України
з питань свободи слова та інформації (1998—2000),
голова Держкомтелерадіо (2002—2006)

Любові вічної канон

(до 125-річчя від дня народження Максима Рильського)

Професор Володимир Панченко у глибокому й душевно-проникливому слові про Максима Рильського ("Максим Рильський. Poeta Maximus"), розгорнутому на пів сотні сторінок першого тому енциклопедичного двотомника, що вийшов друком у 110-й рік від народження Великого Українця, зауважував: "Канон української літератури ХХ століття, за якими б жорсткими естетичними критеріями він не укладався, неможливо уявити без Максима Тадейовича Рильського".

Саме так! Усвідомлення величі та епохальної значущості цієї Постаті дало наснагу очолованому на той час мною Державному комітету телебачення і радіомовлення України внести це видання до державної програми "Українська книга", здолати опір міністерсько-урядового чиновництва, та, попри всі негаразди й фінансові обмеження, випустити його у світ.

Фактично здолати казенний опір допоміг... сам Максим Тадейович. Оскільки 2005-й був його ювілейним роком, то вдалося спершу постановою Верховної Ради України зафіксувати цю подію як державно значущу, а згодом ще й підкріпити аргументацією про потребу фінансування цього та подібного рівня видань тим, що Держкомтелерадіо доручило Всеукраїнському державному спеціалізованому видавництву "Українська енциклопедія" імені М. П. Бажана започаткувати "Бібліотеку Української Літературної Енциклопедії (УЛЕ): вершини письменства". В такий спосіб ми вирішували не тільки питання гідного пошанування українського літературного генія, а й допомогли побачити світ перлинам творчості наших письменників і врятували від занепаду найстаріше та найавторитетніше енциклопедичне видання, що на нього поклав життя сам Микола Бажан.

До речі, того самого року в "Бібліотеці УЛЕ: вершини письменства" вийшло ще одне ювілейне видання — твори видатного українського поета, громадського та державного діяча, мого близького друга Бориса Олійника, якому тоді виповнилося 70 років. Цьогоріч у листопаді славетному Поетові мало б виповнитися 85 років, і він гідний такої самої глибокої шани, як оце віддаємо незабутньому Максиму Рильському...

Гордий із того, що в редакційній колегії "УЛЕ: вершини письменства" та редколегії "Вибраних творів Максима Рильського" працював разом із Дмитром Павличком (голова) та світлої пам'яті Іваном Драчем, Романом Лубківським, Борисом Олійником, Юрієм Мушкетиком й іншими визначними постатями української культури. Згадую їх, тоді ще живих і сповнених творчих

здумів, і спливають у пам'яті наші розмови про Рильського, про часи й долі, про людину в епосі та епоху в людині... Бо життя поета-академіка, його творчість і доля якнайповніше відбивають усі буревії, злами, потрясіння та погідні, переможні ясні дні, котрі випали на долю України й славного її сина Максима Рильського.

*Як сумно тій людині жити,
Яка в житті не знала суму!..*

Так сказав Рильський в інтимно-ліричному вірші, написаному зимової пори 1961 р. у Пущі-Водиці. Щоправда, Шевченкове "Думи мої, думи мої, лихо мені з вами...", взяте до епіграфа, посвідчує особливу Любов, що сама є канонем небайдужої, завше оберненої до людини, наче соняхова голівка до сонця, душі Поета. І всі постаті, яких щойно назвав, і десятки-сотні не названих тут та відомих чатових Української душі, мало того, що самі сповідували високу Любов, вони наснажувалися від джерел, що нуртували у творчості, громадянській і людській позиції Максима Рильського.

Час, у який людина приходить у цей світ, не залежить від неї, однак те, як вона його проживе, що залишить по собі й що забере із собою — цілковито залежить від кожного з нас.

*По нас лишають ся наші діла і наші дити,
Й навик пішовши, мож на жити і горіти в цьому світі,
Амож на, живши, тліти... тліти... і зотліти, — все, немає!
Сама людина власну долю і дорогу обирає...*

Звісно, не відношу себе до поетичного коша, але у цій строфі — моє особисте усвідомлення високої місії кожного, кому Бог дарував прийти у цей світ, аби зробити його хоч трішечки ліпшим.

Максим Рильський, на моє відчуття ще з юних шкільних років і донині, завжди був і завжди є в Україні й з Україною. Є і все! Отаке відчуття... І завжди буде... Бо його долі, ще і ще раз наголошую, торкнулися всі болі, жалі та страждання рідної землі. І всі її радощі, злети, здобутки й перемоги... Він жив у свою епоху, страждав і мучився, терпів і творив... Творив, не зраджуючи ані Україні, ані собі. Оспівував невтомну працю хоч виноградяра, хоч квітникаря (красиве та корисне), що по десятиліттях дало змогу народитися Україні Незалежній з найпотужнішою європейською економікою, з історичним фундаторством Організації Об'єднаних Націй, з космічним першопроходженням людини на пілотованому зорельоті нашого, українського, виробництва... За усім цим, і з усім цим — горіння душі Українського народу і його творчого натхненника Максима Рильського.

Ми якось надто швидко підлаштовуємося під політичну, ідеологічну, бізнесову купи-продайну кон'юнктуру. Навсібіч вертимо головами, шукаючи взірців і поводирів, як не по росіях, то по америках-європах, забуваючи Симоненкове: *"Хай мовчат ь америки й росії, коли я з т обою говорю"*.

Беремо в дорогу так звані "європейські цінності", цураючись власного, гідного й великого духовного скарбу.

...І знову навсібіч ми верт им головою, —

Кого б оце взірцем для себе взят и?..

*Забувши: для дїт ей взірцем завж ди є мат и
З її любов'ю і ж ерт овніст ю свят ою!*

Написав я ці рядки, упевнившись, — не все там аж таке "гідне". Кажу про це, пізнавши зблизька подвійні-потрійні стандарти європейського чиновництва, вісім років попрацювавши в Парламентській асамблеї Ради Європи (ПАРЄ) та ще й у ті часи, коли збройно нищилася Югославія, а народи, які її населяли, вмивалися кров'ю та терпіли неймовірні страждання. Як оце страждаємо нині ми, українці. А що ж Європа?.. Стара та меркантильна, вона буде "Північний потік 2" в обхід України і, зрозуміло ж, нам на шкоду, та картинно висловлює "велике занепокоєння" щодо війни на нашій землі, а про анексію Криму вже й забула, повернувши до ПАРЄ російську делегацію, яку саме через це й відлучили від Асамблеї. І вже геть прірва морального падіння — те, що реабілітаційну доповідь щодо цього робив депутат із Нідерландів, громадяни якої загинули в літаку, збитому в небі над Донбасом!

І як тут вкотре не згадати Бориса Олійника:

— Де була б т и сьогодні, Європо, де була б т и, якби не вони? — запитував поет, нагадуючи, що в полях європейських *"...сплят ь моєї Віт чизни сини..."*.

Теперішні, надто ж так звані "експерти", які вбилися в палки та набрали тіла з чужоземних грантових годівниць, горді з того, що не читають книг, самі не бажають знати та латентно чи навіть неприховано прагнуть, щоб й інші не знали ані Рильського, ані справжньої Української історії — у європейських та американських бізнес-школах, де грантарів учили торгувати землею українською, буквально й фігурально кажучи, цього не проходять... Їм це й не потрібно!

Та це потрібно українцям. Нам це потрібно! Сьогодні ж, може, як ніколи раніше, потрібно!.. І про це цілком доречно говорити саме в контексті того, який потужний слід лишив Максим Рильський в культурі та історії України. Не перебільшуючи, скажу, що його творчість дивовижним чином проникає до основ генетичного коду українців, живить енергетикою завше актуального погляду Поета й Громадянина в історію, у сьогодення і, переконаний, навіть у майбутнє.

Надзвичайно важливо, що завдяки зусиллям Держкомтелерадіо було відновлено державну Премію імені Максима Рильського в галузі перекладу, що існувала ще з радянських часів, а тепер нею відзначають найкращих перекладачів.

Надрукувавши за життя 35 книжок поезії (не враховуючи повних перевидань), переклавши з 13 мов понад чверть мільйона рядків поезії (Ж. Б. Мольєр, П. Корнель, Ж. Расін, Н. Буало, О. Пушкін, Вольтер,

М. Метерлінк...), піднявши восени 1941 р. полум'яний патріотизм "Слова про рідну матір" як найефективнішу зброю у боротьбі з окупантом, — і аж до "Вечірніх розмов" на схилі віку, де Максим Тадейович виявив, як і у всьому, до чого торкалися його душа та розум, високий взірець патріотичної державотворчої журналістики й засвідчив свою невмирущу любов.

Хт о мож е вишт и Дніпро,

Хт о власт ен виплескат и море,

Хт о наше злат о-серебро

Плугами кривди переоре,

Хт о серця чист ого добро

Злобою чорною поборе?

Ці рядки — на віки! Маємо пам'ятати та передавати цю пам'ять із покоління в покоління.

Перечитуючи Рильського, пізнаю в його біографії трагічні болісні карби долі своєї родини. Саме напровесні 1931 р., коли поета заарештували за звинуваченнями у належності до української контрреволюційної організації та п'ять місяців утримували в Лук'янівській в'язниці, — у "Бупрі" Житомирському (будинком примусових робіт цинічно називалася в'язниця) ніс покару мій рідний дід Касян Чиж. Його заарештували за участь у селянському повстанні проти примусової колективізації, так званій "волинці". За пів року Касяня Чиж, розкуркуленого й позбавленого виборчих прав, випустили, проте пильно за ним, "неблагонадійним", наглядали.

Замість того, щоб врятувати себе та сім'ю, втекти із села, дід виявив характер і мужність, повернувся до рідних Пишок і вже у жнива 1932 р., передбачаючи страшний голодомор, підняв голос на захист односельців. Він, одноосібник, прийшов-проштовхнувся на колгоспні збори, де було районне начальство, та виступив із палкою промовою, закликаючи односельців рятувати себе та своїх дітей, розділити хліб, зібраний з їхнього, тепер усуспільненого, поля, аби не згинув з голоду!..

Цього йому не простили, звинуватили у підбурюванні до зриву хлібозаготівель та антирадянській роботі. Арешт у листопаді 1932 р., вирок у січні 1933 р. (сім років заслання на Півночі). Касян Чиж у кримінальній справі лишив коротенький запис: "Винним себе не визнаю", оголосив голодування й помер у Любарській в'язниці за 15 кілометрів від рідного села, де до могил тієї страшної весни від голоду лягли понад 350 односельців... Збудувавши Пагорб Пам'яті у рідному селі до 70-річчя Голодомору, віддав шану й невинно убієнним односельцям, і їхньому мужньому захисникові — рідній людині, яку пам'ятатиме наш рід від покоління до покоління...

Студентка-першокурсниця Оленка Борова на творче завдання "Що залишиш по собі..." написала вірш, який свідчить про відкриту до справедливості душу та гарне поетичне майбутнє початкуючої журналістки: *"...А ще є слід, що складений із слова, він залишився криком на землі..."*.

Багатотомне слово поета-академіка Максима Рильського й коротка фраза простого селянина Касяня Чиж — сокровенне звернення до нас, нині суцільних, і до поколінь майбутніх: любіть Україну й любіть людину! Мабуть, код генетичної пам'яті спонукав

викласти у поетичній формі рядки, котрі подаю у цій розвідці. Це — голос із вічності...

*Ми не полки супрот і душолова —
Ми прот и нього подвигаєм Слово —
І хай Господь на подвиг окропит ь!*

Борис Олійник

*Я вчинив би т ак само, т ак само, т ак само... Повірт е!
В землю ліг, щоб вони по весні до могил не лягли...
Це онуки про нас через вік пишуть ь книги і вірші,
А ми ж т яж ко т рудились у полі, неначе воли...
Я не зміг — і не міг! — ви пробачт е мене, ради Бога,
Врят уват и від смерт і голодної кож ного, всіх.
Коли всі зацікавили, лиш я рвав свій голос... І голову
Підст авляв за громаду, забравши на себе їх гріх.
Знайт е ж нині, онуки, що з ваших родин і понищені,
і закат овані, —
Коли словом своїм я, як міг, як умів врят ував, —
Були лют ою смерт ю в т у зиму голодну і весну роковані*

*Душогубами, з т их, хт о доносом й лакейт вом
своїх убивав!*

*Пам'ят айт е про це і людьми залишайт есь
т а не продавайт еся, —
А свої ж і мене продали, як Іуда Христ а продавав, —
Бо безчест я ніколи, нічим вовіки не змиваєт ься,
Щоб ганьбою т яж кою покрит ий, ваш рід не ст раж дав.
Я помер, щоб ж или ви... Й незайману зранену совіст ь
Запалив я свою, як спасенну пасхальну свічу...
Кож ен ст ане в свій час у Врат ах перед Вишнім на словідь,
Не брудніт ь свої душі, молю вас, благаю, прошу!*

Спасенна пасхальна свіча Слова великих наших попередників, з-поміж яких Максим Рильський увиразнюється особливо, — і сьогодні рятує наші душі від продажного й мерзенного лицемірства та освітлює поступ до справедливого й щасливого майбутнього рідного народу. Допоки так буде, — вічною пребуде Україна!

Надійшла до редакції 4 березня 2020 року

КОНФЕРЕНЦІЇ. КОНКУРСИ. ВИСТАВКИ

УДК 02:7.092]:005.342](477)(045)

DOI: 10.36273/2076-9555.2020.3(284).45-52

Вікторія Сошинська,

кандидат наук із соціальних комунікацій,
доцент кафедри бібліотекознавства та інформології
Київського університету імені Бориса Грінченка,
e-mail: v.soshynska@kubg.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6334-8640>

Тетяна Дмитренко,

студентка IV курсу Київського університету імені Бориса Грінченка,
e-mail: trdmytrenko.ij16@kubg.edu.ua

Всеукраїнський конкурс "Бібліотека року" як інструмент поширення інноваційного досвіду в бібліотечній справі

Розглянуто Всеукраїнський конкурс "Бібліотека року" як інструмент виявлення та якнайширшого впровадження бібліотечних інновацій. Проаналізовано організаційні засади його проведення на підставі Положення про конкурс. Висвітлено закордонний досвід проведення конкурсів на звання найкращої бібліотеки, як-от: премія IFLA "Публічна бібліотека року" (Public Library of the Year), премія "Бібліотека року" Німецької бібліотечної асоціації, премія маршала (губернатора) Мазовецького воєводства "Бібліотека патхнення" (Польща).

Наголошено, що сучасні українські бібліотекарі активно долучаються до проєктної діяльності, сприяючи підвищенню якості бібліотечних продуктів і послуг, розширенню читацької аудиторії, формуванню нового іміджу бібліотечної установи. Зауважено, що не всі найкращі бібліотечні практики набувають розголосу, дістають підтримку й поширення на всеукраїнському рівні, що знижує ефективність упровадження прогресивного досвіду.

Авторки статті здійснили аналіз інноваційності проєктів переможців Всеукраїнського конкурсу "Бібліотека року" за 2008—2019 рр., завдяки чому виявлено ключові напрями нововведень: Розвиток бібліотечних послуг на основі проєктної діяльності; Упровадження інформаційних технологій; Підтримка освіти та саморозвитку; Розвиток читання; Бібліотека — центр громади; Ціннісна та професійна орієнтація молоді; Створення моделі нової бібліотеки.

Надано рекомендації щодо поширення та реплікації впроваджених бібліотечних інновацій. Організаторам конкурсу "Бібліотека року" запропоновано сформулювати окремий комунікаційний план і розширити взаємодію з медіа. Зауважено про потребу розроблення окремої пропозиції для партнерів і спонсорів, що матиме позитивні репутаційні результати для бізнесу.

Ключові слова: бібліотека; бібліотечні інновації; Всеукраїнський конкурс "Бібліотека року"; ВГО "Українська бібліотечна асоціація"; інноваційні бібліотечні проєкти; премія IFLA "Публічна бібліотека року"; прогресивний досвід; реплікація інноваційних ідей

Постановка проблеми. 1 лютого 2020 р. виповнилося 25 років від часу створення Всеукраїнської громадської організації "Українська бібліотечна асоціація" (1995), що об'єднує на добровільних засадах осіб, професійно пов'язаних із бібліотечною справою, бібліографічною й інформаційною діяльністю та зацікавлених в

їх розвитку на основі єдності інтересів для спільної реалізації своїх прав і свобод на всій території України.

Вітаючи колег, водночас зауважимо, що, на жаль, не всі прогресивні бібліотечні практики набувають розголосу, дістають підтримку й поширення на всеукраїнському рівні, а це негативно впливає на